

(крім 50% адміністративного збору за державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень і державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців). В майбутньому такі зміни можуть дати синергетичний ефект: доходи зростуть в декілька разів й у розпорядженні органів місцевого самоврядування буде ресурс для вирішення питань розвитку громад (за січень–серпень 2015 року до місцевих бюджетів було мобілізовано 16166,1 млн. грн., або 120,9%).

Незважаючи на досягнутий прогрес у фінансовому забезпеченні місцевого самоврядування, в багатьох адміністративно-територіальних одиницях вони залишаються обмеженими. По-перше, малий обсяг податкових надходжень не дає реальних можливостей впливати на соціально-економічні процеси в регіонах. По-друге, доступ на внутрішні та зовнішні ринки запозичень стримується через високі відсоткові ставки. По-третє, нерозвиненість цільових фондів призводить до зменшення прозорості дій органів місцевого самоврядування та відходу від принципів європейської моделі фінансового забезпечення муніципалітетів.

Підвищити фінансову самостійність органів місцевого самоврядування можна шляхом стимулювання громад до об'єднання і формування спроможних територіальних одиниць через механізм переходу бюджетів об'єднаних громад на прямі міжбюджетні відносини з державними бюджетом, наділення таких громад повноваженнями, рівнозначними повноваженням міст обласного значення, позбавлення права на виконання делегованих державою повноважень органів місцевого самоврядування в селах, селищах, містах районного значення, що не об'єдналися. Нормативно-правове поле для цього уже побудовано, потрібна лише політична воля місцевої влади.

Сергій ПІДГАЄЦЬ

Тернопільський національний економічний університет, Україна

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТАМИ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

В Україні, незважаючи на глибокі реформаційні перетворення, держава як і раніше виступає в якості основного суб'єкта регулювання

економіки. Разом з тим, в умовах структурної перебудови економіки, все більш очевидною постає необхідність розробки дієвого механізму співпраці держави і приватного підприємництва. В останні декілька десятиліть в економіці ряду розвинених країн і країн, що розвиваються склалася зовсім нова та особлива якість взаємодії держави та бізнесу, звана державно-приватним партнерством (ДПП).

У теоретичному аспекті державно-приватне партнерство являє собою відносини між державою і бізнесом на базі інституційних перетворень в економіці ринкового типу. Під такою постановкою, як правило, розуміється два значення. По-перше, це система відносин держави і бізнесу в контрактно-договірній формі, яка широко використовується як інструмент регулювання соціально-економічного розвитку, тобто інструмент інституціалізації цього розвитку. По-друге, це конкретні проекти, що реалізуються на базі різних форм власності. І той і інший зміст розкриває предмет державно-приватного партнерства з точки зору ефективного використання державної чи комунальної власності на користь суб'єкта економіки [1].

Відповідно до чинного законодавства України державно-приватне партнерство – це співробітництво між державою Україна, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами в особі відповідних органів державної влади та органів місцевого самоврядування (державними партнерами) та юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, або фізичними особами - підприємцями (приватними партнерами), що здійснюється на основі договору в порядку, встановленому чинним законодавством [2].

Державно-приватне партнерство можна розглядати як один із найважливіших механізмів реалізації нового державного управління, яке ґрунтується на наступних складових: децентралізація управління державою; зміни якості державних послуг за результатами; залучення приватного сектору для надання суспільних послуг.

В останні роки ДПП стало найважливішим інструментом задоволення швидко зростаючого попиту на суспільну інфраструктуру. Це спричинено тим, що держава не може підтримувати її в належному стані за рахунок доступних традиційних джерел фінансування. Розв'язання цієї проблеми – має все застосування системи управління проектами. Однак в сучасних умовах існують і деякі обмеження для застосування механізму ДПП, зокрема: приватний сектор не завжди проявляє інтерес взятися за проект із-за високих ризиків і складності

проекту; перехід права власності на інфраструктурні об'єкти держави до приватного сектору не завжди призводить до підвищення ефективності функціонування даного об'єкту (це часто пов'язано з серйозними реформами в галузі чи на ринку в цілому і змінами в практиці управління); успіх проектів ДПП напряду залежить від високої управлінської ефективності, досягнення якої є складним процесом під дією багатьох факторів.

Проекти державно-приватного партнерства як правило наділені специфічними рисами, які пов'язані з тим, що в проекті приймає участь держава як провідний партнер, визначаючи певні рамки партнерства, зокрема такі як: різний правовий статус партнерів; особливості бюджетного обліку; специфічні риси системи прийняття рішень в державному секторі (формальні вимоги до процесу прийняття рішень); відмінності в правилах і нормах стосовно державних закупівель і замовлень.

В свою чергу, слід відмітити, що комплексні проекти ДПП характеризуються високим рівнем невизначеності, а також швидкими технічними, політичними змінами і також змінами зовнішнього середовища. Традиційне управління проектами не може застосовуватись, так як воно виходить з визначеності масштабів проекту та ґрунтується на попередньо очікуваних результатах.

Відповідно, виникає необхідність розглядати проекти ДПП з позиції системного мислення, яке в останні роки набуває все більшої популярності. Адже принцип системного мислення відображає проект нерозривно від реальних, оточуючих змін, а в комплексі, в контексті врахування всіх змін зовнішнього середовища.

Тому, враховуючи зазначене вище, розвиток системи представлення контрактів ДПП по конкурсних тендерах є одним з основних процесів управління з боку державного сектору. Конкурсні механізми покликані розвивати конкуренцію для вибору найкращого партнера ДПП проекту за рахунок мінімізації числа претендентів, захисту інформації, прозорості, мінімізації ризиків корупційної поведінки і помилковості рішень. Це важкий, багатовитратний і тривалий процес. У світовій практиці зустрічаються випадки коли державний партнер запрошує до діалогу і самих учасників конкурсних процесів для побудови умов, правил чи інших положень, які безпосередньо будуть стосуватися тендеру.

Для оптимізації процесу управління конкурсним відбором необхідне дотримання певних вимог: мають проводитись відкриті конкурси із

залученням широкого кола кваліфікованих учасників; необхідною повинна стати умова, щоб максимально скоротити можливість корупції із сторони державних службовців та лобювання потужних компаній приватного сектору; потрібно здійснювати різносторонній аналіз заявок претендентів з оцінкою довіри до наданої інформації.

Після проведення тендеру і остаточного вибору партнера держава повинна прийняти наступні необхідні заходи по управлінню проектом:

1. Створення державної управлінської робочої групи. Державна управлінська робоча група має займатися державним управлінням проектом ДПП, в частині управління відповідними бюджетами і функціями по укомплектуванню держави і т.п.

2. Затвердження проекту організації будівництва, власне проектування об'єкту і розробка технічної документації.

3. Допомога проектної компанії в подачі заяви, проходження погодження, отримання рішення.

4. Розробка системи контролю результатів.

5. Моніторинг виконання державних зобов'язань.

6. Прийняття будівельних робіт і початок експлуатації об'єкта.

7. Проведення публічних процедур.

Однак специфіка проектів ДПП така, що перегляд умов контракту – це природній процес і можливість розумних змін, якщо умови закладені в проекті не відповідають реальній ситуації. Спочатку в проекті має бути закладений механізм управління тими процесами, що спричиняють необхідність швидкого реагування на виникаючі конфліктні ситуації і способи їх реалізації. Також для держави як партнера ДПП важливо стратегічно орієнтуватись, тобто які дії необхідно проводити у випадку закінчення строку контракту чи його дотермінового завершення.

Таким чином, підводячи підсумки, можна зазначити, що в основі концептуалізації побудови системи управління проектом становлення і розвитку державно-приватного партнерства можуть бути вище наведені принципи управління проектами, однак, управління комплексними, складними проектами з високим рівнем невизначеності і швидкісною зміною технологічних, політичних і інших факторів, під дію яких підпадають проекти ДПП, вимагають суттєвих змін в процесі традиційного проектного управління, а також оцінки проекту по результатам і наслідкам його реалізації для держави, приватних компаній і кінцевих споживачів.

Література

1. Мельник А., Підгаєць С. Державно-приватне партнерство в системі інституційного забезпечення економічних процесів // Вісник ТНЕУ. – 2011. - № 1. – С. 7-19.
2. Закон України «Про державно-приватне партнерство» від 01.07.2010 №2404–VI [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/12134.html>

Тамара ПОПОВИЧ

Тернопільський національний економічний університет, Україна

ФОРМУВАННЯ СПРОМОЖНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД:

ВИКЛИКИ, ПРАКТИКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Зміцнення місцевого самоврядування в Україні передбачає активізацію процесів децентралізації влади, спрямованої на забезпечення спроможності самостійно, за рахунок власних ресурсів, вирішувати питання місцевого значення. Йдеться про наділення територіальних громад більшими ресурсами та про мобілізацію їхніх внутрішніх резервів. Відповідно до чинної правової бази [1;2;3], спроможна територіальна громада формується на засадах: добровільного об'єднання громадян відповідної адміністративно-територіальної одиниці, здатності органу місцевого самоврядування вирішувати суспільно-значимі проблеми та забезпечити доступність і належний рівень надання послуг (зокрема у сфері освіти, культури, охорони здоров'я, соціального захисту, житлово-комунального господарства); історичних, географічних, соціально-економічних, культурних особливостей розвитку територіальної одиниці; розвитку їх інфраструктури; фінансового забезпечення; стану трудової міграції населення тощо.

Ключовими викликами, які супроводжують процеси економічної децентралізації та формування спроможних територіальних громад в сучасних умовах, можемо означити такі: 1) неврегульованість інституційної бази, зокрема, в питаннях конституційних змін, адміністративно-територіального управління, податкової політики, самоорганізації громадян; 2) політизація процесів децентралізації, відсутність прозорості та чіткої системи здійснюваних реформ, їхньої логіки; 3) суперечність взаємовідносин між центром і органами місцевого

самоврядування з бюджетних відносин, розподілу повноважень, відповідальності; 4) суттєвий розрив між власними доходами та видатками в місцевих бюджетах; 5) неврегульованість питань наповнення місцевих бюджетів та розширення бази оподаткування; 6) наявність суттєвих асиметрій територіального розвитку та диференціація економічних потенціалів територій; 7) непрозорість та нечіткість критеріїв вибору фінансування тих чи інших проектів, низька поінформованість територіальних громад щодо їх наявності та доцільності реалізації; 8) непривабливість умов та відсутність гарантій для активізації інвестиційної діяльності в регіоні та залучення іноземних інвестицій; 9) наявність бар'єрів (економічних, податкових, адміністративних) для зміцнення економічного потенціалу, економічного зростання територій, розвитку підприємництва.

Окрім зазначених викликів, формування спроможних громад стикається з проблемами: ефективної реалізації принципу добровільності при їх створенні; повноти врахування прав та інтересів громади; забезпечення участі всіх локальних громад в процесах розроблення плану розвитку об'єднаної територіальної громади; забезпечення взаємодії в питаннях реалізації інфраструктурних проектів і програм; консенсусного погодження та узгодження спірних питань та укладання відповідних договорів на паритетних засадах; визначення джерел формування економічних ресурсів для реалізації взятих повноважень; інтеграції прав та інтересів локальних громад в територіальних осередках.

Водночас, сучасна практика створення територіальних громад має і позитивні тенденції, які, за даними Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, проявляються у тому, що 80% громад об'єднані на добровільних засадах, розробляються та приймаються статuti об'єднаних територіальних громад з урахуванням демократичних підходів, зокрема, шляхом організації місцевих зборів, проведення громадських слухань, врахування місцевих ініціатив, здійснюється підготовка до майбутніх виборів в об'єднаних територіальних громадах, розробляються реєстри на майно та ресурси громад, проводяться місцеві референдуми з актуальних питань розвитку громади, набуває розвитку конкуренція громад щодо залучення на їх території інвестицій, підвищується якість роботи повноважних осіб об'єднаних територіальних громад тощо [4].

3 метою збереження позитивних тенденцій та забезпечення